

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASIDAXİLİŞLƏR NAZİRLİYİ
POLİSAKADEMİYASI

“DİO-nun inzibat fəaliyyəti” kafedrası

“İNZİBATİ MƏSULİYYƏT” FƏNNİ ÜZRƏ

MÜHAZİRƏ

**Mövzu № 5. “İnzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraatın təmin edilməsi
tədbirlərinin tətbiq edilməsi”**

Tərtib etdi: “DİO-nun inzibat fəaliyyəti” kafedrasının rəisi, polis polkovniki,
h.ü.f.d., dosent Rafiq Nəcəfquliyev

Müddət: 4 saat

Mühazirə kafedranı iclasında müzakirə olunmuş və təsdiq edilmişdir.

Protokol № ____ “ ____ ” _____ 2017-ci il

Dəyişiklik və əlavə edilib: “ ____ ” _____ 2019-cu il.

Bakı – 2020

Mövzu № 5. “İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraatın təmin edilməsi tədbirlərinin tətbiq edilməsi”

Plan:

Giriş

1. İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraatda təmin etmə tədbirlərinin anlayışı və tətbiqi məqsədləri.
2. İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraatda fiziki şəxslər barəsində tətbiq edilən təmin etmə tədbirləri.
3. İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraatda əşya və sənədlər barəsində tətbiq edilən təmin etmə tədbirləri.
4. İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraatda nəqliyyat vasitələri barəsində tətbiq edilən təmin etmə tədbirləri.

Nəticə

İstifadə və tövsiyə edilən mənbələr:

1. “Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası”. Bakı, Qanun-2016.
2. “Polis haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 2018.
3. “Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsi”. Bakı, 2016.
4. Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il 29 dekabr tarixli 96-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 fevral 2016-cı il tarixli Fərmanı.
5. “İnzibati xətalər haqqında işlərə baxmağa səlahiyyəti olan vəzifəli şəxslərin Siyahısının təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 23 fevral 2017-ci il tarixli Fərmanı.
6. “Rayon (şəhər) məhkəmələrinin baxdığı inzibati xətalər haqqında işlər üzrə protokol tərtib etmək səlahiyyəti olan vəzifəli şəxslərin Siyahısı”nın təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 3 may 2017-ci il tarixli 1361 №-li Fərmanı.
7. Dərs vəsaiti. İnzibati məsuliyyət V. Abışov, R. Nəcəfquliyev. Bakı, 2017.
8. Dərs vəsaiti. İnzibati məsuliyyət (sxemlərdə). V. Abışov, A. İsmayılov, R. Nəcəfquliyev. Bakı, 2012.
9. Tədris-metodik vəsait. V. Abışov, R. Nəcəfquliyev. İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraatın təmin edilməsi tədbirlərinin tətbiq edilməsi. Bakı, 2018.
10. Кодекс РФ об Административных Правонарушениях. – Москва: Проспект, Кно Рус, 2013.-480 с.
11. Учебное пособие. Судебная практика по административному праву Рихтер И., Шупперт Г.Ф.: Москва.: Юристь, 2000.
12. www. e-qanun.az; www. huquqiaktlar.gov.az; www. din.gov.az; www. preslib.az.

Giriş

Hüquqi dövlətin formalaşması, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi, qanunçuluğun və hüquq qaydalarının möhkəmləndirilməsi bütün hüquq-mühafizə orqanlarının, o cümlədən polis orqanlarının fəaliyyətinin səmərəliliyinin yüksəldilməsini tələb edir.

Ölkədəki hüquq qaydasının vəziyyəti polis orqanlarının inzibati xətalara qarşı mübarizənin təşkili və həyata keçirməsindən çox asılıdır. İnzibati xətalara qarşı mübarizə polisin inzibati fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən biri olan inzibati yurisdiksiya fəaliyyəti ilə aparıldığı üçün mühazirəmizin vasitəsi ilə əldə edəcəyiniz biliklər həm nəzəri, həm də təcrübi cəhətdən böyük əhəmiyyət kəsb edir. Çünki gələcək fəaliyyətinizdə inzibati xətalara qarşı mübarizəni həyata keçirərkən istifadə edəcəyiniz inzibati yurisdiksiya fəaliyyətinin inzibati xətalara qanunvericiliyinə müvafiq olaraq həyata keçirməlisiniz. Bunu təmin etmək üçün bu günkü mühazirənin vasitəsi ilə mənimsənilməsi zəruri olan biliklərə siz tərəfdən yiyələnmək mütləq xarakter daşıyır. Daha dəqiq desək, bu biliklərə yiyələnmədən gələcək fəaliyyətinizdə inzibati yurisdiksiya fəaliyyətini qanunvericiliyin tələblərinə müvafiq olaraq həyata keçirməyiniz mümkün olmayacaq.

Mühazirənin vasitəsi ilə siz gələcək xidməti fəaliyyətinizdə insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının, eləcə də inzibati xətalara qanunvericiliyinin prinsiplərindən irəli gələn digər tələblərin təmin edilməsinə nail olmuş olarsınız.

Bu mühazirədə inzibati xətalara haqqında işlər üzrə icraatın təmin edilməsi tədbirlərinin anlayışı və hüquqi təbiəti ilə tanış olacaqsınız. Mühazirənin planından irəli gələrək qanunvericilikdə təsbit edilən təminatmə tədbirləri qruplaşdırılmış şəkildə diqqətinizə təqdim olunacaqdır.

Mühazirədə təqdim edilən məlumatlara əsasən gələcək fəaliyyətinizdə zərurət yarandıqda aparacağınız inzibati yurisdiksiya icraatını inzibati xətalara qanunvericiliyinə müvafiq olaraq uğurlu təşkil edib, həyata keçirilməsini təmin edəcəksiniz.

Sual 1. İnzibati xətalara haqqında işlər üzrə icraatda təmin etmə tədbirlərinin

anlayışı və tətbiqi məqsədləri

“İnzibati hüquq” fənninin tədrisi zamanı “İcra hakimiyyətinin realizəsinin inzibati-hüquqi metodları” adlı mövzuda qeyd edilmişdir ki, icra hakimiyyətinin həyata keçirilməsi metodları dövlət idarəetmə fəaliyyətinin funksiyalarını həyata keçirmə üsulu, icra hakimiyyəti orqanının öz məqsədinə çatmaq üçün idarə olunan obyektlərə təsiretmə vasitəsidir. Onlar elmdə müxtəlif əsaslar üzrə qruplaşdırılır. Onları ümumi, yəni idarəetmə prosesinin bütün mərhələlərində istifadə edilən və xüsusi, yəni idarəetmə prosesinin ayrı-ayrı mərhələlərində və ya ayrı-ayrı funksiyaların həyata keçirilməsi zamanı tətbiq edilən metodlara bölmək olar.

İcra hakimiyyətinin realizəsinin ümumi inzibati-hüquqi metodları kimi inandırma və məcburetmə metodları seçilir. Bunlar lazımi davranışın, hüquq qaydalarının təmin etmə mexanizminin vahid iki qarşılıqlı və əlaqəli tərəfləridir. Onlar bir-birini tamamlayır. İcra hakimiyyəti orqanları öz fəaliyyətlərinin əsas metodu kimi inandırma metodundan istifadə edirlər. İnandırma müxtəlif izahedici, tərbiyəvi, təşkilati tədbirlərin istifadəsi zamanı özünü göstərir. İnandırmanın köməyi ilə qanunverici müxtəlif subyektlərin vahid iradəsinə və davranışına nail olur. Bu da hərəkətlərin birliyinin əhəmiyyətli şərtidir.

Dövlət idarəetmə sistemində inandırma vasitələri təsir etmədiyi hallarda məcburetmə təsiri lazım olur. Bu hallarda lazımi davranışı təmin etmək üçün məcburetmədən istifadə zərurətə çevrilir. Məcburetmə xüsusi səlahiyyətli dövlət orqanları tərəfindən hüquq tətbiqetmə aktlarının tətbiq edilməsi vasitəsi ilə, hüququn yalnız konkret subyektlərinin qanunazidd hərəkətləri ilə əlaqədar olaraq onlara qarşı, hüquq əsasında tətbiq edilən, hüquq qaydasının təmin edilməsi üsuludur. Hüquq elmində təcrübi baxımdan istifadə edilən məcburetmə tədbirlərinə aid edilir:

- intizamməcburetməsi;
- inzibatiməcburetmə;
- mülki-hüquqiməcburetmə;
- cinayət-hüquqiməcburetmə.

İnzibatiməcburetmə dövlət məcburetməsinin xüsusi növü olaraq, funksional hakimiyyətin subyektləri tərəfindən inzibati xətalara əlaqədar, inzibati hüquq normaları əsasında tətbiq olunan məcburetmə tədbirlərinin tətbiqindən ibarətdir.

İnzibatiməcburetmə tədbirləri çoxsaylı və müxtəlifdir. Onlar tətbiq edilməsinin məqsədlərinə, əsasları və qaydasına görə fərqlənirlər. İnzibati məcburetmə tədbirlərinin məzmunu haqqında keçmiş mövzularda sizlərə kifayət qədər məlumat verilmişdir.

İnzibati məcburetmə tədbirlərinin strukturuna daxil olan *inzibati xətalara haqqında işlər üzrə icraatı təmin etmə tədbirləri* 01 mart 2016 tarixindən qüvvəyə minən İnzibati Xətalara Məcəlləsinin 13-cü fəslində (86-98-ci maddələr) normativ məzmun almışdır.

İnzibati xətalara haqqında işlər üzrə icraatda təmin etmə tədbirlərinin anlayışı barədə danışarkən aşağıdakıların qeyd edilməsi məqsəduyğundur:

- bu tədbirlər nə məqsədlə tətbiq edilir?

- tətbiq edilmə əsasları nədir?
- tətbiq edən subyektlər kimdir?

Qeyd edilən suallara cavab verilməsi üçün qanunvericinin aidiyyəti mövqeyinin təhlil edilməsini məqbul sayırıq. Belə ki, 1-ci sual üzrə qeyd etməliyik ki, inzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraatda təmin etmə tədbirlərinin tətbiq edilmə məqsədlərinə aiddir:

- inzibati xətlərin qarşısını almaq;
- şəxsiyyəti müəyyən etmək;
- işlərə vaxtında və düzgün baxılması;
- inzibati xətlər haqqında işlərə dair qərarların icrasını təmin etmək.

İnzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraatda təmin etmə tədbirlərinin tətbiq edilmə əsasları nədir sualına cavab verərkən qeyd edilməsi vacibdir ki, bu əsaslar müxtəlif ola bilər. Məsələn: “inzibati qaydada tutma” kimi təmin etmə tədbirinin tətbiq edilmə əsaslarına aiddir:

- sərhəd rejimi, sərhədboyu (sərhədboyu zolaq) rejim və ya Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədinin buraxılış məntəqələrində rejim pozulduqda;
- mühafizə edilən obyektlərə, digər dövlət əmlakına və ya ictimai əmlaka qəsd edilməsi ilə əlaqədar inzibati xətlər törədildikdə;
- Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin nəqliyyat vasitələrini idarə edən sürücülər və ya digər şəxslər tərəfindən yol hərəkəti qaydaları pozulduqda;
- fəvqəladə və ya hərbi vəziyyət rejimi pozulduqda;
- dini ekstremizm əleyhinə aparılan xüsusi əməliyyat zonasında fiziki şəxslərin şəxsiyyətini təsdiq edən sənədlər olmadıqda;
- əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər tərəfindən Azərbaycan Respublikasında olma qaydaları pozulduqda, yaxud onlar Azərbaycan Respublikasının hüdüdlərindən kənara inzibati qaydada çıxarma haqqında qərarın icrasından boyun qaçırıqda və ya belə boyun qaçırmanı ehtimal etməyə kifayət qədər əsaslar olduqda.

İnzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraatda təmin etmə tədbirlərini tətbiq edən subyektlər kimdir sualına cavab verərkən qeyd edilməsi zəruridir ki, onların dairəsi “Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətlər Məcəlləsinin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il 29 dekabr tarixli 96-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı ilə müəyyən edilmişdir. Məsələn: İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 88.1.2-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulan əsaslara görə inzibati qaydada tutmanın subyektini Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sərhəd Xidməti, 88.1.6-cı maddəsi ilə nəzərdə tutulan subyekt isə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Miqrasiya Xidmətidir.

Beləliklə, aparılan kiçik tədqiqatımızı yekunlaşdıraraq, inzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraatda təmin etmə tədbirlərinə anlayış verək.

İnzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraatda təmin etmə tədbirləri dedikdə, inzibati xətlərin qarşısını almaq, şəxsiyyəti müəyyən etmək, işlərə vaxtında və düzgün baxılmasını, həmçinin inzibati xətlər haqqında işlərə dair qərarların icrasını təmin etmək məqsədi ilə səlahiyyətli subyektlər tərəfindən inzibati xətlər qanunvericiliyinə uyğun

olaraq tətbiq edilən məhdudiyyətlər və məhrumiyyətlərlə müşayiət edilən hüquqi tədbirlər başa düşülür.

Sual üzrə yekun olaraq qeyd edə bilərik ki, subyektlərin qanunazidd hərəkətləri ilə əlaqədar qanun əsasında tətbiq edilən tədbirlər sırasına intizam məcburetməsi, inzibati məcburetmə, mülki-hüquqi məcburetmə və cinayət-hüquqi məcburetmə aiddir. İnzibati məcburetmə dövlət məcburetməsinin xüsusi növü olaraq, funksional hakimiyyətin subyektləri tərəfindən inzibati xətalara əlaqədar, inzibati hüquq normaları əsasında tətbiq olunan məcburetmə tədbirlərinin tətbiqindən ibarətdir. İnzibati xətanın törədilməsinə görə fiziki və hüquqi şəxsə tətbiq edilən aidiyyəti tədbir - inzibati xətalara haqqında işlər üzrə icraatda təmin etmə tədbirləridir.

Sual 2. İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraatda fiziki şəxslər barəsində tətbiq edilən təmin etmə tədbirləri

Hər birimizə yaxşı bəllidir ki, hüquqpozmalar, o cümlədən də inzibati xətalər əsasən fiziki şəxslər tərəfindən törədilir. Bu səbəbdən də hüquqi tənzimləmə mexanizmi formalaşdırılarkən aidiyyəti şəxslərə dair tənzimləməyə xüsusi diqqət yetirilir. Mövzumuz üzrə müvafiq hüquqi tənzimləmə mexanizmi çərçivəsində demək mümkündür ki, qanunverici törədilən inzibati xətalərin qarşısının alınması üsulu kimi müəyyən etdiyi bir nümunə də “İnzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın təmin edilməsi tədbirləri”dir. Yeri gəlmişkən İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 13-cü fəslə ilə nəzərdə tutulan “İnzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın təmin edilməsi tədbirləri” tətbiq ediləcək ünvançıya görə aşağıdakı kimi qruplaşdırıla bilər:

- vətəndaşlar barəsində tətbiq edilən təmin etmə tədbirləri;
- əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər barəsində tətbiq edilən təmin etmə tədbirləri;
- hərbi qulluqçular barəsində tətbiq edilən təmin etmə tədbirləri;
- hüquqi şəxslər barəsində tətbiq edilən təmin etmə tədbirləri.

Təhlil edilən sualın məzmunu daxilində sadalananlar içərisindən yalnız fiziki şəxslər barəsində tətbiq edilən təmin etmə tədbirləri haqqında danışmalıyıq. Qanunvericinin mövqeyinin təhlilindən məlum oldu ki, vətəndaşlar barəsində tətbiq edilən təmin etmə tədbirləri, əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər barəsində tətbiq edilən təmin etmə tədbirləri və (və ya) hərbi qulluqçular barəsində tətbiq edilən təmin etmə tədbirləri məzmununa görə fiziki şəxs inzibati xəta törətdikdə, inzibati xəta haqqında icraat daxilində ona tətbiq edilə bilər. Məsələn: fiziki şəxs xırda xuliqanlıq edərsə, o, inzibati qaydada tutula bilər.

Fiziki şəxslər barəsində tətbiq edilən təmin etmə tədbirləri haqqında danışarkən onların dairəsinin dəqiq müəyyən edilməsi vacibdir. Bu məqsədlə İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 86.1-ci maddəsinin məzmununu təhlil edib, belə qənaətə gəlmək olar ki, fiziki şəxslər barəsində tətbiq edilən təmin etmə tədbirlərinin dairəsinə daxildir:

- gətirilmə;
- inzibati qaydada tutma;
- şəxsi axtarış, fiziki şəxsdə olan əşyaları yoxlama;
- sərxoşluq vəziyyətini müayinə etmə.

İnzibati xəta haqqında icraatı təmin etmə tədbiri kimi – “Gətirilmə” barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan fiziki şəxsin, hüquqi şəxsin nümayəndəsinin, yetkinlik yaşına çatmayanların qanuni nümayəndəsinin, habelə şahidlərin üzrlü səbəblər olmadan çağırış üzrə gəlməkdən qəsdən boyun qaçırması nəticəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın baxılması təxirə salındıqda, bu işə inzibati xəta haqqında işin hallarının tam, ətraflı, obyektiv və vaxtında araşdırılmasına və onun ədalətli həll

olunmasına mane olarsa tətbiq edilir. Bunun üçün inzibati xətanın baxıldığı yer üzrə məhkəmə həmin şəxsin (şəxslərin) gətirilməsi barədə qərardad qəbul etməlidir.

Qanunvericinin mövqeyinə görə, aşağıdakı şəxslərə gətirilmə tətbiq edilmir:

- on altı yaşına çatmayan şəxslər;
- hamilə qadınlar.

Nəzərə alınması vacibdir ki, gətirmə haqqında məhkəmə qərardadı məhkəmə icraçıları deyil, ərazi polis orqanları tərəfindən icra edilir. Bunun hüquqi əsası “Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il 29 dekabr tarixli 96-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanınının 4.9-cu bəndidir. Həmin bənddə deyilir ki, ...Məcəllənin 87.3, 88.1.1, 96.1.6, 97.1-ci maddələrində, 97.3-cü maddəsinin birinci və üçüncü cümlələrində, 97.4, 98-ci maddələrində, 124.1-ci maddəsinin ikinci və üçüncü cümlələrində, 125.5, 152.2, 156.2, 327.3, 339.4, 345.2, 352.0.11, 354.0.8 (yol hərəkətinin təhlükəsizliyi sahəsində), 428.5, 590.1, 590.2, 592, 597.0.2 və 597.0.3-cü maddələrində “müvafiq icra hakimiyyəti orqanı” dedikdə, Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyi nəzərdə tutulur.

Fiziki şəxs haqqında tətbiq edilən inzibati xəta haqqında icraatı təmin etmə tədbirlərindən biri də inzibati qaydada tutmadır.

“İnzibati qaydada tutma” – hüquqi məhdudiyət olaraq fiziki şəxsin azadlığının qısa müddətə məhdudlaşdırılmasını, inzibati xəta haqqında işin düzgün və vaxtında baxılmasının və ya inzibati xəta haqqında iş üzrə qərarın icrasının təmin edilməsi üçün aşağıda göstərilən hallarda tətbiq edilə bilər:

- xırda xuliqanlıq edildikdə, şəxs polis işçisinin, habelə hərbi qulluqçunun qanuni tələbinə qəsdən tabe olmadıqda, yığıncaqların, mitinqlərin, nümayişlərin, küçə yürüşlərinin və piketlərin təşkili və keçirilməsi qaydasını pozduqda, ictimai işlər növündə inzibati tənbehin çəkilməsindən boyun qaçırıqda, avaralıqla məşğul olduqda, ov, balıq və digər su bioresurslarının ovu və mühafizəsi qaydaları pozulduqda, əcnəbilər və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslər Azərbaycan Respublikasında qanunsuz qaldıqda;

- sərhəd rejimi, sərhədboyu (sərhədboyu zolaq) rejim və ya Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədinin buraxılış məntəqələrində rejim pozulduqda;

- mühafizə edilən obyektlərə, digər dövlət əmlakına və ya ictimai əmlaka qəsd edilməsi ilə əlaqədar inzibati xətalər törədildikdə;

- Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin nəqliyyat vasitələrini idarə edən sürücülər və ya digər şəxslər tərəfindən yol hərəkəti qaydaları pozulduqda;

- fəvqəladə vəziyyət rejimi pozulduqda;

- dini ekstremizm əleyhinə aparılan xüsusi əməliyyat zonasının hüquqi rejiminin tələbləri pozulduqda, o cümlədən dini ekstremizm əleyhinə aparılan xüsusi əməliyyat zonasında fiziki şəxslərin şəxsiyyətini təsdiq edən sənədlər olmadıqda, onların şəxsiyyətinin müəyyən edilməsi məqsədilə və ya dini ekstremizm əleyhinə xüsusi əməliyyat aparılan şəxslərin qanuni tələblərinə mane olmağa yönəlmiş hərəkətlər törədildikdə;

- hərbi idarəetmə orqanlarının vəzifəli şəxsləri - hərbi vəziyyət rejiminin tələbləri pozulduqda;

- əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər tərəfindən Azərbaycan Respublikasında olma qaydaları pozulduqda, yaxud onlar Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxarma haqqında qərarın icrasından boyun qaçırdıqda və ya belə boyun qaçırmanı ehtimal etməyə kifayət qədər əsaslar olduqda.

Qanunvericiliklə fiziki şəxs barəsində tətbiq edilən təmin etmə tədbirlərindən biri də “Şəxsi axtarış və fiziki şəxsə olan əşyaları yoxlama”dır. Fiziki şəxsin şəxsi axtarışı, onda olan əşyaları yoxlama inzibati xətanın törədilməsində alət və ya inzibati xətanın bilavasitə obyektı olmuş predmetin aşkar edilməsi məqsədi ilə həyata keçirilir.

Şəxsi axtarış eyni cinsdən olan səlahiyyətli şəxs tərəfindən və eyni cinsdən olan iki hal şahidinin iştirakı ilə aparılır.

Əşyalar (əl yükü, baqaj, ov və balıq ovu alətləri, əldə edilmiş məhsul və sair) bunların mülkiyyətçilərinin və ya sahiblərinin iştirakı ilə yoxlanılır. Təxirə salınmayan hallarda mülkiyyətçisi və ya sahibi olmadan göstərilən əşyalar iki hal şahidinin iştirakı ilə yoxlanıla bilər. Feldyeger rəhbərini həyata keçirən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının əməkdaşı tərəfindən çatdırılan korrespondensiyalar və digər göndərişlər yoxlanıla bilməz. Şəxsi axtarış və əşyaları yoxlama haqqında protokol tərtib olunur.

Şəxsi axtarış və əşyaları yoxlama haqqında protokolda aşağıdakılar göstərilir:

- protokolun tərtib edildiyi tarix və yer;
- protokolu tərtib etmiş şəxsin vəzifəsi, soyadı, adı və atasının adı;
- barəsində şəxsi axtarış aparılan şəxs haqqında məlumat;
- şəxsi axtarış zamanı aşkar edilən əşyaların növü, miqdarı və digər eyniləşdirmə əlamətləri haqqında məlumat.

Protokol onu tərtib etmiş vəzifəli şəxs, barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxs və ya axtarış aparılan əşyaların sahibi və hal şahidləri tərəfindən imzalanır. Barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxs və ya axtarış aparılan əşyaların sahibi protokolu imzalamaqdan imtina etdikdə, bu barədə protokolda müvafiq qeyd aparılır. Barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxsin izahat vermək və protokolun məzmunu barədə öz mülahizələrini təqdim etmək, habelə protokolu imzalamaqdan imtina etməsinin səbəblərini göstərmək hüququ vardır. Onun bu izahatı və mülahizələri protokola əlavə olunur. Protokolun surəti barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxsə və axtarış aparılan əşyaların sahibinə verilir.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın təmin edilməsi tədbirləri içərisində fiziki şəxsə aid edilən bir tədbir də “Sərxoşluq vəziyyətini müayinə etmə”dir. Nəqliyyat vasitəsinə idarə edən şəxsin sərxoş vəziyyətdə olmasını güman etməyə kifayət qədər əsas olduqda, onun sərxoşluq vəziyyətinin müəyyən edilməsi üçün xüsusi texniki vasitələrdən istifadə edilir. Həmin şəxs sərxoş vəziyyətdə olub-olmamasının xüsusi texniki vasitədən istifadə edilməklə müəyyən edilməsindən imtina etdikdə və ya xüsusi texniki vasitə ilə müayinənin nəticəsi ilə razılaşmadıqda, tibbi müayinəyə aparılır.

Nəqliyyat vasitəsinə idarə etməkdən kənarlaşdırma barədə və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmək üçün xüsusi texniki vasitələrdən istifadə etmək və ya tibbi müayinəyə göndərmək barədə protokol tərtib olunur və həmin sənədin surəti barəsində belə tədbir tətbiq edilən şəxsə verilir.

Nəqliyyat vasitəsini idarə etməkdən kənarlaşdırma barədə və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmək üçün xüsusi texniki vasitələrdən istifadə etmək və ya tibbi müayinəyə göndərmək haqqında protokolda aşağıdakılar göstərilir:

- ✓ protokolun tərtib edildiyi yer, tarix və vaxt;
- ✓ protokolu tərtib edən şəxsin vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı;
- ✓ nəqliyyat vasitəsini idarə etməkdən kənarlaşdırmanın və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmənin əsasları;
- ✓ nəqliyyat vasitəsini idarə edən şəxs barəsində məlumatlar;
- ✓ nəqliyyat vasitəsinin tipi, markası, modeli, dövlət qeydiyyat nişanı və digər eyniləşdirmə əlamətləri barədə məlumatlar.

Nəqliyyat vasitəsini idarə etməkdən kənarlaşdırma barədə və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmək üçün xüsusi texniki vasitələrdən istifadə etmək və ya tibbi müayinəyə göndərmək haqqında protokol onu tərtib etmiş vəzifəli şəxs, habelə nəqliyyat vasitəsini idarə etməkdən kənarlaşdırılan və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmək üçün barəsində xüsusi texniki vasitələrdən istifadə edilən və ya tibbi müayinəyə göndərilən sürücü tərəfindən imzalanır. Sürücü protokolu imzalamaqdan imtina etdikdə, bu barədə protokolda müvafiq qeyd aparılır. Sürücünün izahat vermək və protokolun məzmunu barədə öz mülahizələrini təqdim etmək, habelə protokolu imzalamaqdan imtina etməsinin səbəblərini göstərmək hüququ vardır. Onun bu izahatı və mülahizələri protokola əlavə olunur. Protokolun surəti sürücüyə təqdim edilir. Sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmənin tibbi müayinəsi barədə akt müvafiq protokola əlavə olunur.

Suala yekun olaraq qeyd edə bilərik ki, inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın təmin edilməsi tədbirləri tətbiq edilən subyektlər baxımından vətəndaşlar barəsində, əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər barəsində, hərbi qulluqçular barəsində və hüquqi şəxslər barəsində tətbiq edilən təmin etmə tədbirləri kimi qruplaşdırıla bilər. Həmin qruplaşdırma içərisindən isə fiziki şəxslər barəsində tətbiq edilən təmin etmə tədbirlərinə gətirilmə, inzibati qaydada tutma, şəxsi axtarış, fiziki şəxsdə olan əşyaları yoxlama və sərxoşluq vəziyyətini müayinə etmə aiddir.

Sual 3. İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraatda əşya və sənədlər barəsində tətbiq edilən təmin etmə tədbirləri

Hüquq nəzəriyyəsi elmində icraat haqqında əksər alimlərin qəbul edilən fikirlərindən biri də budur ki, aidiyyəti icraat aparan səlahiyyətli subyekt plan əsasında fəaliyyət göstərməlidir. Bu mövqe bir çox idarəetmə aktlarında da öz əksini tapır. Biz də həmin mövqenin tərəfdarları kimi qeyd edirik ki, icraat aparan subyekt plan tərtib edərkən sübutların toplanmasına xüsusi diqqət yetirməlidir. Təsadüfi deyildir ki, qanunverici inzibati xəta haqqında işlər üzrə icraat daxilində əşya və sənədlər barəsində tətbiq edilən təmin etmə tədbirləri kimi hüquqi tənziqləmə müəyyən etmişdir.

İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 86-cı maddəsi ilə nəzərdə tutulan “şəxsi axtarış, fiziki şəxsə olan əşyaları yoxlama”, habelə “əşyaları və sənədləri götürmə” kimi təmin etmə tədbirləri törədilən inzibati xəta hadisəsi ilə əlaqədar sübut etmənin uğurlu təşkil edilməsinə xidmət edir.

Mümkündür ki, haqqında danışılan təminat tədbiri tam olaraq əşya və sənədlər barəsində tətbiq edilən təmin etmə tədbiri kimi qəbul edilməsin. Bu məsələyə aydınlıq gətirmək üçün qeyd edilməsi vacibdir ki, burada qanunverici tərəfindən iki müstəqil tədbir hüquqi təbiətinə görə cəmlənib. Qeyd edilməsi vacibdir ki, bu tədbirin rəsmiləşdirilməsi bir protokolla nəzərdə tutulub.

Təhlilimizi davam etdirsək görünür ki, burada tətbiq edilən birinci tədbir “şəxsi axtarış”, ikinci tədbir isə “fiziki şəxsə olan əşyaları yoxlamadır”. Hesab edirik ki, qanunvericinin bu mövqeyi zərurətdən irəli gəlir. Daha dəqiq desək, təcrübədə baş verən inzibati xəta hadisəsi ilə əlaqədar sübutların əldə edilməsi üçün bir halda fiziki şəxsin şəxsi axtarışı aparılır, digər halda isə inzibati xətanın törədilməsində alət və ya inzibati xətanın bilavasitə obyekt olmuş predmetin aşkar edilməsi məqsədi ilə onda olan əşyaların yoxlanması həyata keçirilir.

Əşyalar (əl yükü, baqaj, ov və balıq ovu alətləri, əldə edilmiş məhsul və sair) bunların mülkiyyətçilərinin və ya sahiblərinin iştirakı ilə yoxlanılır. Təxirə salınmayan hallarda mülkiyyətçisi və ya sahibi olmadan göstərilən əşyalar iki hal şahidinin iştirakı ilə yoxlanıla bilər. Feldyeger rəhbərliyində həyata keçirilən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının əməkdaşları tərəfindən çatdırılan korrespondensiyalar və digər göndərişlər yoxlanıla bilməz.

Şəxsi axtarış və əşyaları yoxlama haqqında protokol tərtib olunur. Şəxsi axtarış və əşyaları yoxlama haqqında protokolda aşağıdakılar göstərilir:

- protokolun tərtib edildiyi tarix və yer;
- protokolu tərtib etmiş şəxsin vəzifəsi, soyadı, adı və atasının adı;
- barəsində şəxsi axtarış aparılan şəxs haqqında məlumat;
- şəxsi axtarış zamanı aşkar edilən əşyaların növü, miqdarı və digər eyniləşdirmə əlamətləri haqqında məlumat.

Protokol onu tərtib etmiş vəzifəli şəxs, barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxs və ya axtarış aparılan əşyaların sahibi və hal şahidləri tərəfindən imzalanır. Barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxs və ya axtarış aparılan əşyaların sahibi protokolu imzalamaqdan imtina etdikdə, bu barədə protokolda

müvafiq qeyd aparılır. Barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxsin izahat vermək və protokolun məzmunu barədə öz mülahizələrini təqdim etmək, habelə protokolu imzalamaqdan imtina etməsinin səbəblərini göstərmək hüququ vardır. Onun bu izahatı və mülahizələri protokola əlavə olunur. Protokolun surəti barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxsə və axtarış aparılan əşyaların sahibinə verilir.

İnzibati xətlər haqqında işlər üzrə icraatda əşya və sənədlər barəsində tətbiq edilən digər təmin etmə tədbiri “Əşyaların və sənədlərin götürülməsi”dir.

İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 94-cü maddəsi ilə müəyyən edilmişdir ki, inzibati xətanın baş verdiyi yerdə və ya fiziki şəxsin şəxsi axtarışı zamanı, yaxud onun əşyalarına və ya nəqliyyat vasitəsinə baxış zamanı aşkar edilmiş və iş üçün sübut əhəmiyyəti olan əşyaların və sənədlərin, inzibati xətanın törədilməsində alət və ya inzibati xətanın bilavasitə obyektı olan predmetin götürülməsi inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatı aparən vəzifəli şəxs tərəfindən iki hal şahidinin iştirakı ilə həyata keçirilir.

Sürücü tərəfindən nəqliyyat vasitəsinin idarə etmək hüququnun məhdudlaşdırılması növündə inzibati tənbehin tətbiq edilməsini nəzərdə tutan xətlər törədildikdə, inzibati xəta haqqında iş üzrə qərar çıxarılanadək sürücülük vəsiqəsi götürülür və həmin şəxslərə nəqliyyat vasitəsinin idarə etmək hüququ verən sənəd verilir. Nəqliyyat vasitəsinin idarə etmək hüququnun məhdudlaşdırılması haqqında qərar qəbul edildikdə sürücülük vəsiqəsi qaytarılmır. Nəqliyyat vasitəsinin idarə etmək hüququnun məhdudlaşdırılması haqqında qərardan bu Məcəllə ilə müəyyən edilmiş qaydada şikayətin verilməsi üçün nəzərdə tutulmuş müddət qurtaranadək, yaxud şikayət üzrə qərar qəbul edilənədək, nəqliyyat vasitəsinin idarə etmək hüququ verən sənədin qüvvədə olma müddəti uzadılır. Əşyaların və sənədlərin götürülməsi haqqında protokol tərtib olunur.

Əşyaların və sənədlərin götürülməsi haqqında protokolda aşağıdakılar göstərilir:

- protokolun tərtib edildiyi tarix və yer;
- protokolu tərtib edən şəxsin vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı;
- əşyaları və sənədləri götürülən şəxs barəsində məlumat;
- əşyaların və sənədlərin götürülməsi üçün əsaslar;
- götürülən sənədlərin növü və rekvizitləri;
- götürülən əşyaların növü, miqdarı və digər eyniləşdirmə əlamətləri, o cümlədən silahın markası, modeli, seriyası və nömrəsi, döyüş sursatının növü və miqdarı barədə məlumatlar.

Əşyaların və sənədlərin götürülməsi haqqında protokolda fotosəkillərin çəkilməsi, videoyazı barədə qeyd aparılır. Fotosəkillərin, videoyazının tətbiq edilməsi nəticəsində əşyaların və sənədlərin götürülməsi ilə bağlı əldə edilmiş materiallar müvafiq protokola əlavə olunur.

Əşyaların və sənədlərin götürülməsi haqqında protokol onu tərtib etmiş vəzifəli şəxs, əşyaları və ya sənədləri götürülən şəxs, habelə hal şahidləri tərəfindən imzalanır. Əşyaları və ya sənədləri götürülən şəxs protokolu imzalamaqdan imtina etdikdə, bu barədə protokolda müvafiq qeyd aparılır. Barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxsin izahat vermək və protokolun məzmunu barədə öz mülahizələrini təqdim

etmək, habelə protokolu imzalamaqdan imtina etməsinin səbəblərini göstərmək hüququ vardır. Onun bu izahatı və mülahizələri protokola əlavə olunur.

Protokolun surəti, barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxsə, yaxud onun qanuni nümayəndəsinə təqdim edilir. Götürülən əşyalar və sənədlər yerində qablaşdırılır və möhürlənir. Götürülmüş əşyalar və sənədlər inzibati xəta haqqında işə baxılanadək, əşyaları və sənədləri götürən səlahiyyətli orqanların (vəzifəli şəxslərin) müəyyən etdikləri yerlərdə saxlanılır.

Götürülmüş odlu silah, onun patronları, digər silah və döyüş sursatı Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin müəyyən etdiyi qaydada saxlanılır.

Götürülmüş tez xarab olan mallar barəsində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti ilə razılaşdırmaqla Nazirlər Kabinetinin müəyyən etdiyi qaydada sərəncam verilir.

Götürülmüş narkotik vasitələr və psixotrop maddələr, həmçinin müvafiq standartlara, sanitariya normalarına və qaydalarına, gigiyena normativlərinə cavab verməyən etil spirti, alkoqollu və tərkibində spirt olan məhsullar Azərbaycan Respublikasının Prezidenti ilə razılaşdırmaqla Nazirlər Kabinetinin müəyyən etdiyi qaydada yenidən istehsala göndərilir və ya məhv edilir.

Məhv edilməli olan narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin, etil spirtinin, alkoqollu və tərkibində spirt olan məhsulların nümunələri inzibati xəta haqqında iş üzrə qəbul edilmiş qərar qanuni qüvvəyə mindiyi günədək saxlanılır.

Dövriyyədən çıxarılmamış sənədlər və əşyalar onun qanuni sahibinə qaytarılmalı, qanuni sahibi müəyyən edilmədikdə isə dövlətin mülkiyyətinə verilməlidir. Dövriyyədən çıxarılmış əşyalar aidiyyəti dövlət orqanlarına verilməli, yaxud məhv edilməli, maddi sübut hesab edilən sənədlər inzibati xəta haqqında işdə müəyyən edilmiş saxlama müddəti ərzində saxlanılmalı və ya sahibinə verilməlidir. Alınmış orden, medal, döş nişanları onların qanuni sahibinə qaytarılır, qanuni sahib müəyyən edilmədikdə isə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasına göndərilir.

Inzibati Xətalər Məcəlləsinin 95-ci maddəsinə əsasən, götürülmüş əşyalar aşağıdakı hallarda qiymətləndirilir:

- inzibati xətanın bilavasitə obyektinə olmuş predmetin dəyəri ilə ölçülən inzibati cərimə meyarı tətbiq edildikdə;
- götürülmüş tez xarab olan mallar barəsində sərəncam verildikdə;
- etil spirti, alkoqollu və tərkibində spirt olan məhsullar yenidən istehsala göndərildikdə və ya məhv edildikdə.
- Götürülmüş əşyaların qiymətləri dövlət tərəfindən tənzimlənsə, dövlət tənzimləmə qiymətləri tətbiq edilir. Digər hallarda götürülmüş əşyaların qiyməti bazar qiymətinə əsasən qiymətləndirilir. Göstərilən qaydada qiymətləndirmə mümkün olmadıqda, götürülmüş əşyaların qiyməti ekspertin rəyi əsasında müəyyən edilir.

Sual üzrə yekun olaraq qeyd edə bilərik ki, “şəxsi axtarış, fiziki şəxsə olan əşyaları yoxlama”, habelə “əşyaları və sənədləri götürmə” kimi təmin etmə tədbirləri törədilən inzibati xəta hadisəsi ilə əlaqədar sübut etmənin uğurlu təşkil edilməsinə xidmət edir. İnzibati xəta hadisəsi ilə əlaqədar sübutların əldə edilməsi üçün bir halda fiziki şəxsin şəxsi axtarışı aparılır, digər halda isə inzibati xətanın törədilməsində alət və ya

inzibati xətanın bilavasitə obyektı olmuş predmetin aşkar edilməsi məqsədi ilə onda olan əşyaların yoxlanması həyata keçirilir.

Əşyalar (əl yükü, baqaj, ov və balıq ovu alətləri, əldə edilmiş məhsul və sair) bunların mülkiyyətçilərinin və ya sahiblərinin iştirakı ilə yoxlanılır. Təxirə salınmayan hallarda mülkiyyətçisi və ya sahibi olmadan göstərilən əşyalar iki hal şahidinin iştirakı ilə yoxlanıla bilər. Feldyeger rəbitəsini həyata keçirən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının əməkdaşı tərəfindən çatdırılan korrespondensiyalar və digər göndərişlər yoxlanıla bilməz.

Sual 4. İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraatda nəqliyyat vasitələri barəsində tətbiq edilən təmin etmə tədbirləri

Bütün cəmiyyətlərdə olduğu kimi, Azərbaycan Respublikası ərazisində də insanların məişət həyatının böyük bir hissəsi yerdəyişmə və yüklərin daşınması ilə bilavasitə bağlıdır. Təbii ki, bu fəaliyyət prosesində ən çox istifadə oluna biləcək texniki imkanlar arasında nəqliyyat vasitələri üstünlük təşkil edir. Onun istifadəsi ilə müəyyən işlər asanlaşsa belə, bir sıra hallarda əlavə qayğılar meydana gəlir. Həmin qayğıların bir qismi zərərli nəticələri olan qayda pozuntuları ilə müşayiət edilir. Söylənilən fikirlər arasında nəqliyyat vasitələri ilə törədilən inzibati xətalər daha çox narahatçılığa səbəb olur.

Nəqliyyat vasitələri ilə törədilən inzibati xətalər haqqında danışarkən ilk təsəvvürdən belə fikir formalaşsa bilər ki, nəqliyyat vasitələri ilə törədilən hüquqpozmalar inzibati xəta olaraq yalnız yol işarələri (yol nişanlanması da daxil olmaqla) tələblərinin pozulmasıdır. Təbii ki, bu ilkin olaraq belə görsənir və mahiyyətcə o qədər də narahatçılığa səbəb olmur. Yol hərəkəti qaydalarının pozulması ilə yol-nəqliyyat hadisələrinin artması artıq narahat olmaq üçün əsasdır. Problemin ciddiliyi isə aidiyyəti yol-nəqliyyat hadisələrində insan həyatı və sağlamlığının, o cümlədən də mülkiyyətin risk obyektı olmasındadır.

Azərbaycan Respublikası ərazisində söylənilən neqativ vəziyyətin qabaqlanması və zərərli nəticələrinin aradan qaldırılması yönündə mövcud hüquqi tənzimləmənin tərkib hissəsi kimi qüvvədə olan İnzibati Xətalər Məcəlləsinin aşağıdakı maddələrinə diqqət yetirək:

- İXM-in 93-cü maddəsi “Nəqliyyat vasitəsinə baxış”;
- İXM-in 96-cı maddəsi “Nəqliyyat vasitəsinin idarə olunmasından kənarlaşdırma və sərxoşluq vəziyyətinin müayinəsi”;
- İXM-in 97-ci maddəsi “Nəqliyyat vasitələrinin saxlanması”;
- İXM-in 98-ci maddəsi “Nəqliyyat vasitələrinin istismarının qadağan edilməsi”.

Nəqliyyat vasitəsinə baxış, yəni onun konstruktiv bütövlüyünü pozmadan inzibati xətanın törədilməsində alət və ya inzibati xətanın bilavasitə obyektı olmuş predmetlərin müəyyən edilməsi məqsədi ilə aparılan müayinədir.

Nəqliyyat vasitəsinə baxış nəqliyyat vasitəsi sahibinin və iki hal şahidinin iştirakı ilə aparılır. Təxirə salınmayan hallarda nəqliyyat vasitəsinə baxış nəqliyyat vasitəsinin sahibinin iştirakı olmadan videoyazı aparılmaqla keçirilə bilər. Nəqliyyat vasitəsinə baxış haqqında protokol tərtib olunur. Bu protokolda aşağıdakılar göstərilir:

- ✓ protokolun tərtib edildiyi tarix və yer;
- ✓ protokolu tərtib edən şəxsin vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı;
- ✓ nəqliyyat vasitəsinin sahibi barəsində məlumatlar;
- ✓ nəqliyyat vasitəsinə baxış keçirilməsi üçün əsaslar;
- ✓ nəqliyyat vasitəsinin tipi, markası, modeli, dövlət qeydiyyat nişanı və digər eyniləşdirmə əlamətləri barədə məlumatlar;

✓ aşkar edilmiş əşyaların növü, miqdarı və digər eyniləşdirmə əlamətləri, o cümlədən silahın markası, modeli, seriyası və nömrəsi, döyüş sursatının növü və miqdarı barədə məlumatlar;

✓ aşkar edilmiş sənədlərin növü və rekvizitləri.

Maddi sübutların qeydə alınması məqsədi ilə fotosəkillərin, videoyazıların aparılması tətbiq edilir. Nəqliyyat vasitəsinə baxış barəsində protokolda fotosəkillərdən, videoyazıdan istifadə edilməsi barədə qeyd aparılır. Baxış zamanı fotosəkillərin, videoyazının tətbiq edilməsi ilə əlaqədar əldə edilmiş materiallar müvafiq protokola əlavə olunur.

Nəqliyyat vasitəsinə baxış haqqında protokol onu tərtib etmiş vəzifəli şəxs, barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxs və ya nəqliyyat vasitəsinin sahibi, habelə hal şahidləri tərəfindən imzalanır. Barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxs və ya nəqliyyat vasitəsinin sahibi protokolu imzalamaqdan imtina etdikdə, bu barədə protokolda müvafiq qeyd aparılır. Barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxsin izahat vermək və protokolun məzmunu barədə öz mülahizələrini təqdim etmək, habelə protokolu imzalamaqdan imtina etməsinin səbəblərini göstərmək hüququ vardır. Onun bu izahatı və mülahizələri protokola əlavə olunur. Nəqliyyat vasitəsinə baxış haqqında protokolun surəti barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxsə və nəqliyyat vasitəsinin sahibinə verilir.

İnzibati xəta haqqında iş üzrə icraatda fiziki şəxslər aşağıdakı hallarda nəqliyyat vasitəsinin idarə olunmasından kənarlaşdırılır:

- dayandırılmış nəqliyyat vasitəsinə idarə edən şəxsə və onunla birlikdə gedən sərnəşinlərdən hər hansı birində sürücülük vəsiqəsi, nəqliyyat vasitəsinin qeydiyyat şəhadətnaməsi, yaxud həmin nəqliyyat vasitəsinə idarə etmək hüququ verən digər əsas olmadıqda;

- nəqliyyat vasitəsinin dövlət qeydiyyat nişanları və ya onlardan biri olmadıqda, yaxud saxta və ya qeyri-standart olduqda və ya nəqliyyat vasitəsinə başqa nəqliyyat vasitəsinə verilmiş dövlət qeydiyyat nişanı ilə idarə etdikdə;

- dayandırılmış nəqliyyat vasitəsinin mühərrik, ban və şassi nömrəsi nəqliyyat vasitəsinin qeydiyyat şəhadətnaməsindəki rəqəmlərə uyğun gəlmədikdə;

- dayandırılmış nəqliyyat vasitəsi alkoqoldan, narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən və ya güclü təsir göstərən digər maddələrdən istifadə edilməsi nəticəsində sərxoş vəziyyətdə olmasını güman etməyə kifayət qədər əsas olan şəxs tərəfindən idarə olunduqda və onunla birlikdə gedən sərnəşinin nəqliyyat vasitəsinə idarə etmək hüququ olmadıqda;

- nəqliyyat vasitəsində normativ tələblər pozulmaqla avadanlıq quraşdırıldıqda və ya dəyişdirildikdə, nəqliyyat vasitəsinin ban şüşələrinə qanunla tətbiqinə icazə verilməyən örtüklər çəkildikdə, nəqliyyat vasitəsi müvafiq icazə olmadan xüsusi səs (çoxavazlı) və ya sayrışan işıq siqnalları ilə təchiz edildikdə, bu pozuntuları yerində aradan qaldırmaq mümkün olmadıqda;

- yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətələrin törədilməsinə görə inzibati cərimə növündə inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın qanuni qüvvəyə

mindiyi gündən 2 ay müddətində icra edilməməsinə görə nəqliyyat vasitəsinin saxlanması barədə məhkəmə və ya müvafiq icra hakimiyyəti orqanının qərarı olduqda;

- icazə verilən qabarit, çəki və yüklə birlikdə oxa düşən kütlə parametrlərinə dair tələblər pozulmaqla yüklənən iriqabaritli və ya ağırçəkili nəqliyyat vasitələri ümumi istifadədə olan avtomobil yollarında idarə edildikdə.

Nəqliyyat vasitəsinə idarə edən şəxsin sərxoş vəziyyətdə olmasını güman etməyə kifayət qədər əsas olduqda, onun sərxoşluq vəziyyətinin müəyyən edilməsi üçün xüsusi texniki vasitələrdən istifadə edilir. Həmin şəxs sərxoş vəziyyətdə olub-olmamasının xüsusi texniki vasitədən istifadə edilməklə müəyyən edilməsindən imtina etdikdə və ya xüsusi texniki vasitə ilə müayinənin nəticəsi ilə razılaşmadıqda, tibbi müayinəyə aparılır.

Nəqliyyat vasitəsinə idarə etməkdən kənarlaşdırma barədə və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmək üçün xüsusi texniki vasitələrdən istifadə etmək və ya tibbi müayinəyə göndərmək barədə protokol tərtib olunur və həmin sənədin surəti barəsində belə tədbir tətbiq edilən şəxsə verilir.

Nəqliyyat vasitəsinə idarə etməkdən kənarlaşdırma barədə və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmək üçün xüsusi texniki vasitələrdən istifadə etmək və ya tibbi müayinəyə göndərmək haqqında protokolda aşağıdakılar göstərilir:

- ✓ protokolun tərtib edildiyi yer, tarix və vaxt;
- ✓ protokolu tərtib edən şəxsin vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı;
- ✓ nəqliyyat vasitəsinə idarə etməkdən kənarlaşdırmanın və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmənin əsasları;
- ✓ nəqliyyat vasitəsinə idarə edən şəxs barəsində məlumatlar;
- ✓ nəqliyyat vasitəsinin tipi, markası, modeli, dövlət qeydiyyat nişanı və digər eyniləşdirmə əlamətləri barədə məlumatlar.

Nəqliyyat vasitəsinə idarə etməkdən kənarlaşdırma barədə və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmək üçün xüsusi texniki vasitələrdən istifadə etmək və ya tibbi müayinəyə göndərmək haqqında protokol onu tərtib etmiş vəzifəli şəxs, habelə nəqliyyat vasitəsinə idarə etməkdən kənarlaşdırılan və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmək üçün barəsində xüsusi texniki vasitələrdən istifadə edilən və ya tibbi müayinəyə göndərilən sürücü tərəfindən imzalanır.

Sürücü protokolu imzalamaqdan imtina etdikdə, bu barədə protokolda müvafiq qeyd aparılır. Sürücünün izahat vermək və protokolun məzmunu barədə öz mülahizələrini təqdim etmək, habelə protokolu imzalamaqdan imtina etməsinin səbəblərini göstərmək hüququ vardır. Onun bu izahatı və mülahizələri protokola əlavə olunur. Protokolun surəti sürücüyə təqdim edilir. Sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmənin tibbi müayinəsi barədə akt müvafiq protokola əlavə olunur.

İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 97-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulan “Nəqliyyat vasitələrinin saxlanması” kimi təmin etmə tədbiri “Dayanma və ya durma qaydalarını pozmağa görə” və “Ümumi istifadədə olan nəqliyyat vasitələrinin dayanacaq meydançasında və ya 5.12, 5.13 yol nişanlarından 15 metrədən az yaxınlıqda digər nəqliyyat vasitələrinin dayanmasına və ya durmasına görə” (əgər sürücü həmin nəqliyyat vasitəsinin yanında deyildirsə), həmçinin “Nəqliyyat vasitəsinin idarə olunmasından kənarlaşdırma və

sərxoşluq vəziyyətinin müayinəsi” tətbiq edildikdə, nəqliyyat vasitəsi müvəqqəti olaraq Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinin mühafizə olunan duracağında saxlanılır.

Nəqliyyat vasitəsinin saxlanması sərəbının aradan qaldırıldığı barədə lazımı sənədlər təqdim edildikdən və ya xəta görə inzibati tənbeh verildikdən, nəqliyyat vasitəsinin duracağına gətirilməsi və onun orada saxlanması üçün haqq ödənildikdən dərhal sonra, saxlanmış nəqliyyat vasitəsi sahibinə qaytarılır.

“İriqabaritli və ya ağırçəkili nəqliyyat vasitələrinin icazə verilən qabarit, çəki və yüklə birlikdə oxa düşən kütlə parametrlərinə dair tələblərin pozulması kimi”inzibati xəta törədildiyi halda nəqliyyat vasitəsinin nəzarət məntəqəsində saxlanması üçün haqq ödənildikdən sonra, saxlanmış nəqliyyat vasitəsi sahibinə qaytarılır.

Nəqliyyat vasitəsi dayanma və durma qaydalarının pozulduğuna görə, inzibati cərimənin müəyyən edilmiş müddətdə ödənilməsinə görə tətbiq edilən nəqliyyat vasitəsinin saxlanması barədə qərara əsasən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının mühafizə olunan duracağına gətirilmişdirsə, nəqliyyat vasitəsinin sahibi və ya inzibati xətanı törətmiş şəxs inzibati cəriməni (müvafiq olaraq hesablanmış dəbbə pulu daxil olmaqla) və nəqliyyat vasitəsinin duracağına gətirilməsi və onun orada saxlanması üçün haqqı həmin yerdə plastik kart və ya internet vasitəsilə ödəyə bilər.

Bu halda sürücüyə müvafiq inzibati xəta haqqında protokolun, inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın surəti verilir və saxlanmış nəqliyyat vasitəsi dərhal sahibinə qaytarılır. Nəqliyyat vasitəsi onun saxlanması barədə qərara əsasən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının mühafizə olunan duracağına gətirilmişdirsə, bu qərarın surəti də sürücüyə verilir. Sürücü inzibati cəriməni nəqliyyat vasitəsinin gətirildiyi yerdə ödəməkdən imtina etdikdə, inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat bu Məcəllədə nəzərdə tutulmuş qaydada həyata keçirilir.

Yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətalər haqqında işlər üzrə sənədləri ünvan sahibinə onun yaşadığı, yaxud işlədiyi yer üzrə tapılmaması və onunla birlikdə yaşayan yetkinlik yaşına çatmış ailə üzvlərinin olmaması sərəbindən 10 gün müddətində İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 57-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada (İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə sənədlərin rəsmi qaydada verilməsi)çatdırmaq mümkün olmadıqda, həmin sənədlərin surətinin verilməsi məqsədi ilə müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən nəqliyyat vasitəsinin dayandırılaraq müvafiq sənədin təqdim edilməsi barədə qərar qəbul edilir.

Bu halda saxlanmış nəqliyyat vasitəsinin istifadəçisinə həmin sənədlərin surəti təqdim edildikdən və müvafiq qeydlər aparıldıqdan dərhal sonra nəqliyyat vasitəsi buraxılır. Nəqliyyat vasitəsinin saxlanması iki nüsxədə olan aktla rəsmiləşdirilir, onun birinci nüsxəsi inzibati xəta haqqında protokola əlavə edilir, surəti isə nəqliyyat vasitəsinin idarə edən şəxsə verilir.

“Nəqliyyat vasitələrinin istismarının qadağan edilməsi” icraatı təmin etmə tədbiri kimi - İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 98-ci maddəsi ilə müəyyən edilib. Qanunvericinin mövqeyinə əsasən, tormoz sistemi və ya sükan idarə mexanizmi nasaz olan və ya xarici işıq cihazları və ya qabaq şüşənin şüşə silgəcləri, şüşəyuyanları və ya təkərləri və şinləri

vəya mühərriki, yaxud konstruksiyasının digər üsürləri nasaz olan və belə nasazlığın aradan qaldırılması mümkün olmayan nəqliyyat vasitəsinin istismarı Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyi tərəfindən qadağan edilir.

Nəticə

Mühazirənin yekunlaşdıraraq qeyd etmək istərdim ki, plana daxil edilmiş sualların açıqlanması ilə mənimsənilməsi zəruri olan hüquqi biliklər həm nəzəri, həm də təcrübi cəhətdən böyük əhəmiyyət kəsb edir. Belə ki, qeyd edilən məlumatlar “Polis haqqında” Qanunun 3-cü maddəsinin 2-ci bəndinə əsasən polisin qarşısında duran əsas vəzifələrin, 13-cü maddəsinə əsasən polis əməkdaşının ümumi vəzifələrinin, 14-cü maddəsinə əsasən “ictimai qaydanın qorunması və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsi sahəsində” və 16-cı maddəsinə əsasən “yol hərəkəti təhlükəsizliyinin təmin edilməsi sahəsində” polis əməkdaşının vəzifələrinin qanunvericiliyə müvafiq olaraq yerinə yetirilməsinin hüquqi bazasını təşkil edir.

Mühazirənin gedişatı prosesində cinayətkarlığa və digər hüquqpozmalara qarşı mübarizədə polisin inzibati fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən biri olan inzibati yurisdiksiya fəaliyyətinin rolunun böyük olduğu xüsusilə qeyd edilmişdir. Digər tərəfdən isə inzibati yurisdiksiya fəaliyyətinin qanunvericiliyə müvafiq olaraq həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə mühazirənin vasitəsi ilə mənimsənilməsi zəruri olan hüquqi biliklərin sizin hər biriniz tərəfindən daha dərindən və ətraflı öyrənilməsi gələcək fəaliyyətinizin əsas şərtlərindən biridir.

Sizə təqdim edilən məlumatları mənimsəməklə sizlər gündəlik xidməti vəzifələrinizi həm inzibati xətalara qanunvericiliyinə müvafiq olaraq, həm də qanunçuluq çərçivəsində həyata keçirilməsinə nail olacaqsınız. Digər tərəfdən inzibati yurisdiksiya fəaliyyəti ilə polisin bir çox xidmətlərinin məşğul olması, həmçinin sizlərin gələcəkdə rəhbər kimi bu fəaliyyəti təşkil etməyiniz mövzunun vacib olmasını göstərir.